

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาหลักธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องทำว
ก้ากาด้า ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์เอาไว้ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องวรรณกรรม
อีสานและวรรณกรรมเรื่องก้ากาด้า (๒) เพื่อศึกษาหลักธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง
ก้ากาด้า และ (๓) เพื่อศึกษาอิทธิพลและคุณค่าของหลักธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในวรรณกรรม
เรื่องก้ากาด้าที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวอีสาน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า วรรณกรรมอีสานถือว่าเป็นผลงานการแต่งของนักปราชญ์ชาวพุทธ
อีสาน ที่เห็นว่าการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในยุคโบราณเป็นไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้น จึง
ได้นำเอานิทานพื้นบ้านที่เล่ากันในเชิงมุขปาฐะมาปรับประยุกต์แต่งใหม่ เพื่อให้เข้ากับเนื้อหาของ
พระพุทธศาสนา โดยการปรับให้นิทานพื้นบ้านนั้นเป็นนิทานชาดก โดยแทรกเรื่องราวทาง
พระพุทธศาสนาจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นหลัก สามารถนำไปเป็น
อุปกรณ์ในการเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้ ซึ่งชาวอีสานมี
วัฒนธรรมแห่งการอยู่ร่วมกันภายใต้บริบทวัฒนธรรมแห่งการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน และชาวอีสานเป็นคน
ที่ชอบสนุกสนาน ชอบการร้องรำทำเพลงและฟังหมอลำในฐานะที่เป็นผู้สร้างความบันเทิงให้กับสังคม
การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักปราชญ์ชาวพุทธภาคอีสาน จึงอาศัยช่องว่างของวัฒนธรรมของ
พื้นบ้านด้วยการนำเอาวรรณกรรมอีสานหลายๆ เรื่องไปแทรกลงในวัฒนธรรมการร้องหมอลำ เป็นลำ
เรื่องต่อกลอนเพื่อแสดงให้ผู้คนได้ฟังและซึมซับเอาเนื้อหาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านการฟัง
หมอลำนั่นด้วย นอกจากนี้นักปราชญ์ชาวอีสานยังได้สร้างระบบวัฒนธรรมของการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาผ่านวรรณกรรมชาดกในมิติของวรรณกรรมอีสาน ด้วยการกำหนดให้มีการนำเอา
วรรณกรรมอีสานมาอ่าน หรือแสดงเป็นเรื่องเล่าในงานมงคลและอวมงคลของชุมชน เช่น งานศพ
หรืองานงานอื่นดี หรืองานทำบุญแจกข้าว ชาวอีสานจึงนิยมเอาหนังสือผูกใบลานเรื่องต่างๆ มาอ่าน
ให้ผู้คนที่มาร่วมงานได้ฟัง และทำให้เกิดการซึมซับเอาคตินิยมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไว้ในคราว
เดียวกัน

วรรณกรรมอีสาน เรื่องก้ากาด้าถือว่าเป็นวรรณกรรมที่เด่นมากเรื่องหนึ่งในฐานะที่เป็น
วรรณกรรมประเภทคำสอน เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสอนในเรื่องของ (๑) กรรม (๒) การ
รักษาศีลและการทำบุญ (๓) การละเว้นบาป (๔) การมีคุณธรรมในด้านการปกครอง (๕) การเข้าใจ
กฎธรรมชาติคือไตรลักษณ์ ในเนื้อหาของวรรณกรรมอีสานเรื่องก้ากาด้าจึงเต็มไปด้วยหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนา และคตินิยมที่มีประโยชน์สำหรับการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันอยู่เป็นจำนวน

มาก ซึ่งผลจากการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ค้นพบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของเรื่องกำกาดำ ดังต่อไปนี้

- (๑) หลักคำสอนเรื่องกรรม
- (๒) ความกตัญญูกตเวที
- (๓) คำสอนเรื่องความเชื่อเรื่องบุญบาป
- (๔) คำสอนเรื่องกิเลส
- (๕) คำสอนเรื่องกฎไตรลักษณ์

นอกจากนั้นจากการศึกษาวิจัยมาทั้งหมดก็จะพบว่า ในเนื้อหาของวรรณกรรมอีสานเรื่องกำกาดำนั้นจะพบคติธรรม หมายถึงหลักการปฏิบัติตนเพื่อที่จะให้ชีวิตดีขึ้น หรือคติในการดำเนินชีวิตที่ดี อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของชีวิตที่งดงาม เป็นจำนวนมาก เช่น

- (๑) คติธรรมเรื่องคำสอนคุณุหุสัถ์
- (๒) คติธรรมเรื่องการเป็นนักปกครองที่ดี

และจากการศึกษาเรื่องกำกาดำมาทั้งหมดก็จะพบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และคติธรรมในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำกาดำนั้น ได้มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชาวอีสาน ดังนี้

- (๑) อิทธิพลด้านประเพณี เป็นอิทธิพลของหลักคำสอนที่เข้าไปมีอิทธิพลต่อการจัดประเพณีในสมัยโบราณหลายประเพณี เช่น ประเพณีการจัดงานศพ ประเพณีการลงช่วง เป็นต้น
- (๒) อิทธิพลด้านสังคม เป็นอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับสังคม โดยเฉพาะการเมืองการปกครอง ที่เป็นคำสอนพระอินทร์เรื่องคุณธรรมจริยธรรมของนักปกครองที่ดั้นนั้นควรเป็นอย่างไร เช่น เป็นตั้งมั่นในกองการบุญกุศล มีศีล ไม่ใช่พระเดชมากกว่าพระคุณ เป็นต้น หรืออิทธิพลต่อคำสอนผู้ชายผู้หญิงว่าการเป็นผู้ชายผู้หญิงที่ดีควรปฏิบัติเช่นไร เป็นต้น

(๓) อิทธิพลด้านความเชื่อ สำหรับอิทธิพลของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและคติธรรมในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำกาดำที่มีต่อความเชื่อนั้นก็มีอยู่หลายประการ เช่น ความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ เป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นความเชื่อที่เชื่อมโยงกับความเชื่อกรรมหรือหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาตามหลักที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และหลักกรรมยังสอนว่าเมื่อเชื่อว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่วแล้วย่อมมีที่ตกนรก-สวรรค์เป็นที่รองรับกรรม และความเชื่อเรื่องการทำบุญอุทิศ ส่วนบุญให้กับผู้ที่ตายไป เป็นความเชื่อที่ระบุนถึงวิธีการในการบำเพ็ญกุศลให้กับคนตายว่า การร้องไห้ไม่ได้ช่วยอะไรสิ่งที่ช่วยได้ ก็คือการทำบุญทำทานอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้เท่านั้น

(๔) อิทธิพลในด้านการดำเนินชีวิต นับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งของหลักธรรมและคติธรรมทางพระพุทธศาสนา ในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำกาดำ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ในแง่ของหลักคำสอนว่าอะไรควรทำไม่ควรทำ ซึ่งอิทธิพลในการดำเนินชีวิตที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำกาดำนั้นก็ได้แก่ ๑) อิทธิพลในด้านการรักษาศีล เป็นการให้คติเกี่ยวกับการรักษาศีลว่าเป็นสิ่งที่ควรทำซึ่งมีปรากฏในนิทานเรื่องศีลห้าศีลแปด ว่าคนเราเกิดมาก็ต้องรักษาศีลให้หมดจดการรักษาศีลก่อให้เกิดเป็นเทวดาหรือเป็นมนุษย์ แต่หากไม่มีการรักษาศีลก็จะเกิดในนรก หรือเกิดเป็นเปรต ดังนั้น เรื่องศีลห้าศีลแปดจึงถือว่าเป็นเรื่องที่ชาวอีสานให้ความสำคัญและนิยมเข้าวัดฟัง

เทศน์ฟังธรรมทั้งนี้ก็มาจากความเชื่อเรื่องการรักษาศีลในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำกาดำนั่นเอง ๒) อิทธิพลในด้านการดำเนินชีวิต ในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำกาดำได้สอนในเรื่องของการดำเนินชีวิตโดยไม่ประมาทเอาไว้อย่างประการและคำสอนเหล่านี้ก็มีส่วนช่วยให้คนอีสานได้กลายมาเป็นคนที่มีความตั้งอกตั้งใจในการทำงาน สร้างเนื้อสร้างตัวและไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต

นอกจากนั้น จากการศึกษาในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำกาดำนั้น พบว่า หลักธรรมและคติธรรม ได้ให้คุณค่ากับผู้ที่ศึกษาหรือผู้ที่อ่านได้เป็นอย่างดีใน ๒ ประการนี้คือ (๑) คุณค่าต่อตนเอง คือ หลักกรรม หลักความเชื่อ และหลักการทำบุญ (๒) คุณค่าต่อสังคม คือ มีหลักการสำคัญในการปกครอง และมีหลักการเรื่องของการจัดการความรู้และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ความสามัคคีและการเป็นผู้ที่รู้จักให้

๕.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยในเรื่อง ศึกษาหลักธรรมและคติธรรมที่ปรากฏวรรณกรรมอีสานเรื่องกำกาดำ นั้น ผู้วิจัยเห็นว่างานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารเท่านั้น ไม่ได้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจทัศนคติของผู้คน การดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเพียงด้านเดียว และเพียงเรื่องเดียว ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะยังไม่ครอบคลุมความจริงของเรื่องนี้ในทุกประเด็น ดังนั้น ผู้วิจัยยังเห็นว่ายังมีประเด็นอื่นที่สามารถนำไปทำวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

๑. ควรนำไปวิจัยในประเด็นด้านความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำกาดำนั่น โดยเปรียบเทียบกับความเชื่อเรื่องบุญบาปของพระพุทธศาสนา
๒. ควรนำไปวิจัยในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำกาดำ ในเชิงมานุษยวิทยาสังคมวิทยา ในเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำกาดำ
๓. ควรนำไปวิจัยในเรื่องประเพณีที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำกาดำ
๔. ควรนำไปวิจัยในเชิงเปรียบเทียบคติธรรมกับการดำเนินชีวิตที่ดีทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำกาดำ